Методичні рекомендації
щодо навчання змісту предметів «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», інтегрованого курсу «Мистецтво»
у 2022-2023 навчальному році

«Мистецтво» у закладах загальної середньої освіти спрямовано на розвиток емоційно-почуттєвої сфери учнів; формування їхнього художньо-образного, асоціативного, критичного мислення; створення сприятливих умов для продукування творчих ідей та реалізацію власних творчих потреб у художній діяльності й пізнанні. Через образний зміст творів мистецтва відкриваються широкі можливості ефективно впливати на формування в учнів почуття патріотизму та інших загальнолюдських цінностей.

Організацію освітнього процесу у 2022-2023 навчальному році з навчальних предметів «Образотворче мистецтво» у 6-7 класах, «Музичне мистецтво» у 6-7 класах, інтегрованого курсу «Мистецтво» у 6-11 класах рекомендуємо здійснювати, дотримуючись нормативно-правових актів: Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти») [1], Закону України «Про освіту» [3]., Закону України «Про повну загальну середню освіту» [4]., листа Міністерства освіти і науки України від 30.06.2022 № 1/7322-22 «Про організацію 2022/2023 навчального року» [5].

Відповідно до Указу Президента України, щоранку о 09 год. 00 хв. необхідно згадати хвилиною мовчання загиблих внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України [11].

Звертаємо увагу на дотриманні протиепідеміологічних заходів, з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби COVID-19 (Постанова головного державного санітарного лікаря України Міністерства охорони здоров'я від 06.09.02021 № 10 «Про затвердження протиепідеміологічних заходів у закладах загальної середньої освіти на період карантину у зв'язку поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» [9].

Рекомендуємо опрацювати методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» (https://cutt.ly/dFpL5j1) та використовувати матеріали, розміщені на сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (https://cutt.ly/UFpACXA), матеріали проєкту психологічної підтримки «Поруч» (https://poruch.me/), з метою саморегулювання психоемоційних станів у дітей, запобіганню виникнення тривожних станів і панічних атак у школярів, підготовки до проведення уроків в умовах воєнного часу.

Звертаємо увагу, що навчання змісту предметів: «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво» та інтегрованого курсу «Мистецтво», в умовах правового режиму воєнного стану, реалізується залежно від безпекової ситуації в кожному населеному пункті: в очному форматі (із гарантуванням безпечних умов навчання для всіх учасників освітнього процесу); у дистанційному форматі (у разі наявності безпосередньої небезпеки, зокрема

продовження воєнних (бойових) дій, можливих артилерійських обстрілів, загрози ракетно-бомбових ударів); у змішаному (очно-дистанційному) форматі [5, 10].

В організації дистанційного навчання необхідно керуватися Положенням про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 № 1115 «Деякі питання організації дистанційного навчання» [8]. Звертаємо увагу, що у межах академічної автономії, питання організації освітнього процесу, виконання освітньої програми, навчального плану є внутрішніми питаннями кожного закладу загальної середньої освіти, його педагогічної ради та завданням педагогічних працівників. Отже, під час дистанційного навчання, учителі мають вжити заходів щодо виконання календарно-тематичних планів із дотриманням вимог державних стандартів освіти за допомогою технологій дистанційного навчання та, за потреби, ущільнення відповідного матеріалу (на розсуд учителя, із дотриманням навчальних програм). Рекомендуємо опрацювати методичні рекомендації «Організація дистанційного навчання в школі», які розроблені Міністерством освіти і науки України на допомогу вчителям та розміщені за посиланням https://cutt.ly/PZVgXb0.

Організацію освітнього процесу з мистецтва в умовах воєнного стану рекомендуємо організовувати за допомогою технологій дистанційного навчання, у синхронному й асинхронному режимах, використовуючи онлайн платформи Microsoft Teams, Classroom, Class Dojo (https://www.classdojo.com/), GIOS (https://gioschool.com/), МійКлас (https://miyklas.com.ua/info/uciteliam), Edmodo (https://new.edmodo.com). Також рекомендуємо скористатися методичними рекомендація «Дистанційний формат взаємодії суб'єктів освітньої діяльності», у яких подано інформацію щодо особливостей організації діяльності закладу загальної середньої освіти у форматі дистанційної взаємодії між учасниками освітнього процесу, а також порадами, ссилками на інтернет-джерела, прикладами змістового моделювання (рекомендації розміщено на сайті Сумського ОІППО за покликанням: https://cutt.ly/IXcruz9) [2].

У 2022-2023 навчальному році вивчення предметів освітньої галузі «Мистецтво» в основній і старшій школі здійснюватиметься за програмами: «Мистецтво. 5-9 класи» (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 405 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти ІІ ступеня») [6]; «Мистецтво. Рівень стандарту. 10-11 класи», «Мистецтво. Профільний рівень. 10-11 класи» (наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407 «Про надання грифу Міністерства освіти і науки навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти», у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 28.11.2019 №1493 зі змінами «Про внесення змін до типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти ІІІ ступеня») [7].

Програми розміщені на офіційних вебсайтах: Міністерства освіти і науки України https://mon.gov.ua/ua; Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/.

Зміст освітньої галузі «Мистецтво» (у 6-7 класах) може реалізовуватися як через інтегрований курс «Мистецтво», так і через зміст окремих предметів за видами мистецтва: образотворче мистецтво і музичне мистецтво. Вибір здійснюється з урахуванням фахової підготовки, кадрового складу педагогічних працівників школи та погоджується педагогічною радою. За умови обрання закладом загальної середньої освіти вивчення змісту засобами окремих предметів, у робочому навчальному плані та на сторінках класного журналу зазначаються окремі навчальні предмети: «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», – на які відводиться по 1 годині на тиждень. Звертаємо увагу, що у 6-7 класах пріоритетними є різноманітні форми практичної діяльності учнів, у процесі чого відбувається їхнє самовираження у співі, інструментальному музикуванні, малюванні, ліпленні, конструюванні, театралізації тощо.

У 8-9 класах зміст освітньої галузі «Мистецтво» реалізується через інтегрований курс «Мистецтво», – на який відводиться 1 година на тиждень. Пізнання мистецтва відбувається через сприймання, інтерпретацію та оцінювання художніх творів з акцентом на культурологічний контекст, творче самовираження учня, насамперед, у музичній та художній діяльності, що реалізується, зокрема, у виконанні різноманітних завдань та мистецьких проєктів (індивідуальних, колективних), відповідно до потреб учнів у співі чи малюванні, конструюванні тощо, що сприятиме активному формуванню компетентностей, визначених навчальною програмою.

Звертаємо увагу, що у 10-11 класах реалізація змісту освітньої галузі «Мистецтво» реалізується через навчальний предмет «Мистецтво», який у Базовому навчальному плані загальноосвітніх навчальних закладів ІІ-ІІІ ступенів (додаток 1 до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти) [1] позначено як вибірково-обов'язковий. Тематична структура програми «Мистецтво. 10-11 класи» розкриває особливості мистецтва культурних регіонів світу, визначених ЮНЕСКО: африканського, американського, далекосхідного, індійського, арабо-мусульманського, європейського (у тому числі, мистецтва України як невід'ємної складової європейського мистецтва) [7].

Основними видами діяльності учнів у процесі опанування мистецтва у 6-11 класах є сприймання, інтерпретація й оцінювання художніх творів; пізнання явищ мистецтва, художньо-творче самовираження, які мають бути збалансованими між собою.

Учителям мистецтва доцільно в освітньому процесі застосовувати на уроках педагогічні технології, методи та прийоми стимулювання асоціативно-образного мислення (міжвидових мистецьких паралелей, аналогій, порівнянь тощо), що зумовлено спільним тематизмом, який об'єднує навчальний матеріал різних видів мистецтва, насамперед музичного і образотворчого. Також на уроках доцільно застосовувати інтерактивні, проблемно-евристичні,

інформаційно-комунікаційні технології; стимулювати пошук учнями в мистецтві особистісно значущих сенсів та змісту, «співзвучних» власному досвіду.

Оскільки предмети освітньої галузі «Мистецтво» мають потужний терапевтичний потенціал, їх проведення має стати засобом гармонізації психологічного стану всіх учасників освітнього процесу. Варто розпочинати уроки з мотивувального неформального спілкування.

Особливістю програми «Мистецтво» є її варіативність. Орієнтуючись на вимоги та тематику навчальної програми, учитель самостійно:

– обирає освітні технології; необхідні практичні завдання; мистецькі твори для сприймання, орієнтуючись на критерій їх високої художньої якості та яскраву приналежність до культури певного регіону;

– визначає обсяг годин на вивчення окремої теми, поурочний розподіл опанування кожної теми навчальної програми, за необхідності має право змінювати порядок вивчення тем у межах навчального року.

На уроках важливо максимально диференціювати форми практичних завдань, побудови процесу сприйняття візуального та музичного матеріалу на виключно життєствердних позитивних зразках мистецьких творів.

Звертаємо увагу, що під час навчання змісту предметів освітньої галузі «Мистецтво» пріоритетом залишається впровадження компетентнісного, інтегрованого, діяльнісного, особистісно орієнтованого підходів у навчанні мистецтву.

Компетентнісний підхід сприяє формуванню комплексу ключових, міжпредметних та предметної мистецької компетентностей в учнів. Інтегрований підхід реалізується у рамках освітньої галузі, у виявленні міжпредметних зв'язків, поширенні мистецького досвіду, який набуто учнями у процесі навчання.

Діяльнісний підхід спрямований на розвиток в учнів умінь з різних видів мистецтва та усвідомлення можливостей їх застосування у навчальному та соціокультурному середовищі.

Особистісно орієнтований підхід спрямований на розвиток в учнів художніх інтересів, індивідуальних мистецьких «схильностей» та здібностей учнів.

Нагадуємо, що з інформацією щодо особливостей впровадження компетентнісного підходу в освітній процес можна ознайомитеся, послуговуючись методичними рекомендаціями (листи Міністерства освіти і науки України: від 17.08.2016 № 1/9-437 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у загальноосвітніх навчальних закладах»; від 09.08.2017 № 1/9-436 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у загальноосвітніх навчальних закладах у 2017-2018 навчальному році»; від 03.07.2018 № 1/9-415 «Щодо вивчення у закладах загальної середньої освіти навчальних предметів у 2018-2019 навчальному році»; від 01.07.2019 № 1/11-5966 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2019-2020 навчальному році»; від 11.08.2020 № 1/9-430 «Щодо методичних

рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2020-2021 навчальному році»; від 22.09.2021 № 1/9-482 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2021-2022 навчальному році».

Система оцінювання результатів навчання учнів із музичного мистецтва, образотворчого мистецтва, інтегрованого курсу «Мистецтво» ґрунтується на позитивному ставленні до кожного учня. Звертаємо увагу, оцінюванню підлягає не рівень недоліків і прорахунків, а рівень прогресу особистісних досягнень учнів. Тому, критерієм перевірки та оцінювання результатів із мистецької освіти є динаміка особистісного розвитку учня та його ставлення до опанування предмету.

Акцентуємо увагу, що на уроках предметів освітньої галузі «Мистецтво» не рекомендуються будь-які письмові форми робіт (запис учнями інформації зі слів учителя чи з дошки; контрольні, самостійні, домашні роботи; написання рефератів тощо), що спричиняє додаткове недоцільне навантаження учнів. Письмовий формат може використовуватися, за потреби, у старших класах, наприклад, для презентації результатів дослідно-пошукової (проєктної) діяльності, яка може бути реалізована не більше 1-2 рази за семестр.

Для учнів 6-11 класів, рекомендуємо використовувати домашні завдання на слухання та інтерпретацію музики у навколишньому середовищі, завдання творчого спрямування, спостереження та замальовки ескізного характеру з натури, пам’яті тощо. У старших класах можуть бути завдання практично-творчого чи дослідницько-пошукового характеру (зокрема, виконання проєктів), із використанням матеріалів підручника, краєзнавчого спрямування тощо.

Оформлення сторінок класного журналу здійснюється відповідно до Інструкції з ведення класного журналу учнів (наказ Міністерства освіти і науки України від 03.06.2008 № 496 «Про затвердження Інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів» (https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0496290-08#Text).

Учителям образотворчого мистецтва, музичного мистецтва, інтегрованого курсу «Мистецтво» під час проведення уроків необхідно пам’ятати, що мистецтво є дуже важливим у справі виховання в учнів почуття патріотизму, гордості за землю, країну, у якій ми живемо. І тому, саме з цієї позиції, учителю необхідно розкривати зміст творів мистецтва, зокрема, українського, адже нам є чим пишатися: мистецькі шедеври українського народу з’являлися впродовж усього історичного та культурного розвитку держави, цивілізації.

Використані та основоположні джерела

1. Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text.

2. Дистанційний формат взаємодії суб’єктів освітньої діяльності : методичні рекомендації / за ред. І. В. Удовиченко. Суми : НВВ КЗ СОІППО, 2021. 198 с. URL: https://cutt.ly/OZNoSdE.

3. Закон України «Про освіту». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text .
4. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text .
5. Лист Міністерства освіти і науки України від 30.06.2022 № 1/7322-22 «Про організацію 2022/2023 навчального року» URL: https://cutt.ly/SXl4li0
6. Навчальна програма «Мистецтво. 5-9 класи». URL: https://cutt.ly/xXcucYi.
7. Навчальна програма «Мистецтво. 10-11 кл. Рівень стандарту». URL: https://cutt.ly/SXcyHY4.
8. Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 № 1115 «Деякі питання організації дистанційного навчання». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text.
9. Постанова головного державного санітарного лікаря України Міністерства охорони здоров'я від 06.09.02021 № 10 «Про затвердження протиепідеміологічних захлжів у закладах загальної середньої освіти на період карантину у зв'язку поширенням коронаовірусної хвороби (COVID-19)». URL: https://cutt.ly/BZZuOVT.
10. Постанов Кабінету Міністрів України від 24.06.2022 № 711 «Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні». URL: https://document.vobu.ua/doc/13475,
11. Указ Президента України від 16.03.2022 № 143/2022 «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України». URL: https://www.president.gov.ua/documents/1432022-41729

Завідувач навчально-методичного
відділу координації освітньої діяльності
та професійного розвитку Сумського ОІППО О.П. Сердюк

(Підпис наявний в оригіналі)